

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 maja 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku R. P. z dnia 28 kwietnia 2023 roku odmówił mu prawa do przyznania rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Organ rentowy odmówił przyznania rekompensaty, ponieważ ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Organ rentowy odmówił zaliczenia do zatrudnienia w szczególnych warunkach okresów:

od 9 lutego 1977 r. do 28 lutego 1985 r. w O. Zakładach (...) kiedy był na stanowisku robotnika transportu wewnętrznego, robotnika transportu, mechanika urządzeń ciepłno-mechanicznych.

od 1 września 1987 r. do 30 września 2000 r. w Zakładzie (...) kiedy był zatrudniony na stanowisku ślusarza-mechanika, ślusarza mechanika-obsługa klimatyzacji.

(decyzja k. 16 akt ZUS)

R. P. wniósł odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o zaliczenie do pracy w warunkach szczególnych powyższych okresów jego zatrudnienia, których zaliczenia organ rentowy mu odmówił. (odwołanie – k. 3-4)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przytaczając argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji. (odpowiedź na odwołanie – k. 4-5)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

R. P. urodził się w dniu (...). (okoliczność bezsporna)

W okresie od 9 lutego 1977 roku do 28 lutego 1985 roku wnioskodawca był zatrudniony w O. Zakładach (...) w O.. (świadcstwo pracy – k. 4 akt ZUS)

Będąc zatrudnionym w tym zakładzie – w okresie od 12 stycznia 1978 roku do 28 lutego 1985 roku skarżący pracował jako mechanik urządzeń ciepłno-mechanicznych, zajmował się obsługą kotłowni, w tym remontem urządzeń - kotłów parowych, które podgrzewały wodę, która była rozprowadzana do sieci na miasto O.. Była to elektrociepłownia dodatkowo wytwarzająca prąd, jedyna w O., która zaopatrywała w ciepło i prąd całe miasto.

W kotłowni, którą obsługiwał R. P. znajdowały się 3 ogromne kotły o wymiarach 15m x 8m x 12 m, które były opasane metalowymi schodami i podestami doprowadzającymi do instalacji rur i zaworów.

Wnioskodawca codziennie sprawdzał te instalacje, wymieniał uszczelnienia i elementy armatury.

Poręcze i podesty były tak gorące, że parzyły, w związku z czym skarżący miał odzież ochronną, używał do pracy rękawic. Do wymiany tych elementów służyły klucze wielkości do 50 mm, do których musiał załączać rurę.

Kotły pracowały non stop - w ruchu ciągłym. Co jakiś czas przeprowadzany był ich remont, zazwyczaj latem - jeden kocioł był wtedy wygaszany, pozostałe dwa dalej pracowały, bo turbina musiała cały czas wytwarzać prąd i dostarczać go na wykańczalnię do wyrabiania tkaniny w zakładzie pracy. W czasie konserwacji kotłów, po wejściu do nich wnioskodawca nieraz uzupełniał obmurówkę rur szamotowymi ceglami.

Wnioskodawca zajmował się tylko tymi czynnościami, pracował w pełnym wymiarze czasu pracy, nie był nigdzie delegowany.

Pracownicy zajmujący się kotłami (w tym wnioskodawca) dostawali mleko i dodatki za pracę w warunkach szczególnych.

(zeznania świadka H. G. złożone na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):35:12 – 00:46:06 – płyta CD – k. 36, zeznania świadka W. R. na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):46:06 – 00:55:28 – płyta CD – k. 36 przesłuchanie wnioskodawcy złożone na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):21:50 – 01:22:04 – płyta CD – k. 36 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e-protokół z dnia 19 października 2023 roku 00:02:39 – 00:32:00 – płyta CD – k. 36.)

W okresie od 1 września 1987 roku do 30 września 2000 r. wnioskodawca był zatrudniony w Zakładzie (...). (świadczenie pracy k 7 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem o ustalenie kapitału początkowego, zaświadczenie Archiwum (...) w S. k. 9 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem o emeryturę)

Będąc zatrudnionym we wskazanym zakładzie skarżący pracował na stanowisku ślusarza - mechanika, zajmował się konserwacją i naprawą maszyn pochodzących z lat 50-tych, które rozrywały odpady bawełniane, przetwarzały je przez zgrzeblarki i sita. Oprócz tego woził bele i podstawił je pod maszyny, to wszystko odbywało się w jednej wielkiej hali produkcyjnej.

Maszyny były ustawione w dwóch ciągach po 50-60 metrów, jedna za drugą. Wytwarzały bardzo duży hałas i kurz, nie miały żadnej obudowy.

Na hali panowało duże zapylenie i nie dało się odpylić wszystkiego mimo nowoczesnych urządzeń odpylających.

Wnioskodawca wykonywał te czynności codziennie. Nigdy nie był delegowany do innych prac.

Dostawał mleko, maseczki i dodatek za pracę w szczególnych warunkach.

(zeznania świadka M. W. złożone na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):55:28 – 01:08:32 – płyta CD – k. 36, zeznania świadka K. G. złożone na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):08:32 – 01:14:21 – płyta CD – k. 36, zeznania świadka W. M. złożone na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):14:21 – 01:20:54 – płyta CD – k. 36, przesłuchanie wnioskodawcy złożone na rozprawie w dniu 19 października 2023 roku e-protokół (...):21:50 – 01:22:04 – płyta CD – k. 36 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e-protokół z dnia 19 października 2023 roku 00:02:39 – 00:32:00 – płyta CD – k. 36)

W wydanym wnioskodawcy świadectwie pracy z dnia 30 września 2000 roku Zakład (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. potwierdziła zatrudnienie R. P. w szczególnych warunkach w całym okresie zatrudnienia, wskazując na pracę ubezpieczonego na hali produkcyjnej. (świadczenie pracy k 7 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem o ustalenie kapitału początkowego)

W dniu 28 kwietnia 2023 roku wnioskodawca złożył do ZUS wnioski o przyznanie emerytury wraz z rekompensatą za pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. (wniosek - k. 1-3 pliku akt ZUS zainicjowanego wnioskiem o przyznanie emerytury)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego, zeznań świadków i przesłuchania odwołującego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne.

Zgodnie z treścią art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 164) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Bezspornie wnioskodawca jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednocześnie nie występował o ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Kwestia sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła uprawnień ubezpieczonego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Przepis art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Wprawdzie w ust. 2 wyraźnie zastrzeżono, że prawo do rekompensaty nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jednak w przepisie tym chodzi niewątpliwie o emeryturę wcześniejszą przyznaną na podstawie przepisów tej ustawy. Odmienne rozumienie tego przepisu, tj. uznanie, że rekompensata powyższa nie przysługuje również w wypadku przyznania prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, prowadziłoby do uznania, że art. 21, ust. 1 jest przepisem martwym, gdyż brak byłoby kategorii osób spełniających kryteria do uzyskania przedmiotowej rekompensaty. Należy zatem kierować się wykładnią celowościową i uznać, że racjonalny ustawodawca w żadnym wypadku nie dążyłby do stworzenia przepisu, który nie miałby podstaw do funkcjonowania w obrocie prawnym.

Zatem przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r. – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;
- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła zatem ostatecznie ustalenia posiadania przez ubezpieczonego wymaganego 15 - letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Stosownie do treści art. 32 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.) za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei przepis art. 32 ust. 4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.).

Z § 1 cyt. rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

Zgodnie z przepisem § 2 ust.1 w/w rozporządzenia, za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Podkreślić należy, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska.

Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nie jest dopuszczalne zaliczanie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika w stopniu powodującym wcześniejszą utratę zdolności do zatrudnienia i nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 395/13, Lex Nr 1455235).

W sprawie o świadczenia z tytułu pracy w warunkach szczególnych, gdzie przedmiotem ustaleń sądu ma być charakter zatrudnienia, dokonywanie ustaleń stanu faktycznego odbywa się z reguły poprzez przeprowadzenie dowodów osobowych oraz - o ile to jest możliwe - dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych. Osobowe źródła dowodowe (w tym zarówno zeznania świadków, jak i strony procesowej) muszą być skonfrontowane z istniejącą dokumentacją i dopiero uzyskanie przekonania graniczącego z pewnością co do przebiegu zatrudnienia, może pozwolić na pozytywne rozstrzygnięcie o prawie do świadczeń. Ocena osobowych źródeł dowodowych musi być przy tym wolna od jakiegokolwiek dowolności, uwzględniając reguły logiki oraz zasady doświadczenia zawodowego. (tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 27 października 2016 r III AUa 41/16 LEX nr 2151525)

Tym samym brak świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub wydanie świadectwa, które nie spełnia wymagań formalnych nie przekreśla ustalenia, że tego rodzaju praca była wykonywana. Zastosowanie mają art. 6 k.c., art. 232 k.p.c. Strony mają też prawo podważać moc dowodową dokumentów, w tym także świadectwa pracy, które jest dokumentem prywatnym i podlega ocenie przez sąd zgodnie z zasadami art. 233 § 1 k.p.c. W postępowaniu sądowym nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne. (tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 20 lipca 2016 r, III AUa 690/15, LEX nr 2121869)

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd przyjął, że ubezpieczony posiada wymagany 15 letni okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, prace w szczególnych warunkach, w okresie zatrudnienia w okresach:

od 12 stycznia 1978 r. do 28 lutego 1985 r. w O. Zakładach (...) - na stanowisku mechanika urządzeń ciepłno-mechanicznych;

od 1 września 1987 r. do 30 września 2000 r. w Zakładzie (...) - na stanowisku ślusarza-mechanika, ślusarza mechanika-obsługa klimatyzacji.

Ustalenia Sądu dokonane w sprawie wykazały, że w pierwszym okresie zatrudnienia - w O. Zakładach (...) wnioskodawca obsługiwał kotły, a do jego obowiązków należała obsługa i remont urządzeń - kotłów parowych, które podgrzewały wodę, sprawdzanie instalacji, ich wymiana i uszczelnienie, do których to prac wyposażony był w odzież chroniącą go przed poparzeniem, a podczas tego zatrudnienia zajmował się tylko tymi czynnościami, wykonując je w pełnym wymiarze czasu pracy, za co dostawał mleko i dodatki z pracę w warunkach szczególnych i nie był nigdzie delegowany.

Praca faktycznie wykonywana w tym okresie przez R. P. została wymieniona w Dziale XIV Wykazu A załącznika do opisanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku gdzie pod poz. 2 - prace oczyszczaczy przemysłowych kotłów parowych lub wodnych oraz pod poz. 10 - prace murarskie przy naprawie na gorąco pieców przemysłowych, sklepień paleniskowych w parowozach i zeliwiaków.

Czynności faktycznie wykonywane przez wnioskodawcę znalazły także swe odzwierciedlenie w załączniku nr 1 do zarządzenia Nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. (Dz.Urz. Ministerstwa Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 4 z 1987 r.) - w dziale XIV w pkt 1 pdpkt 7 (mechanik obchodowy) w pkt 2 ppk 1 (czyszczyciel kotłów) i pkt 2 pdpkt 3 (ślusarz remontowy) a także w pkt 10 pdpkt 2 (murarz kotłów przemysłowych)

Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie wykazał także, że w drugim wskazanym okresie zatrudnienia - w Zakładzie (...) R. P. obsługiwał maszyny pochodzące z lat 50 - tych, które rozrywały odpady bawełniane, przetwarzały je przez zgrzeblarki i sita - naprawiał i konserwował je, wykonując te czynności codziennie, nigdy nie był delegowany do innych prac, za co dostawał mleko, maseczki i dodatek za pracę w szczególnych warunkach, zaś w świadectwie pracy pracodawca zaliczył okres całego zatrudnienia jako pracę w szczególnych warunkach.

Praca ta - w ocenie Sądu Okręgowego - odpowiada opisowi zawartemu w Dziale XIV - wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w poz. 25 - „bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie” oraz w załączniku nr 1 do zarządzenia Nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. (Dz.Urz. Ministerstwa Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 4 z 1987 r.) - w dziale XIV w pkt 25 - „bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”.

Prace na trzepakni, gdzie wnioskodawca wykonywał czynności naprawczo - konserwujące, wymieniona jest zaś w dziale VII pkt 1 cytowanego rozporządzenia (obróbka surowców włókienniczych i ich przędzenie) oraz w dziale VII pkt 1 pdpkt 3 powołanego zarządzenia (trzepacz włókna).

Przy zaliczeniu obu spornych okresów pracy, odwołujący legitymuje się okresem 20 lat, 2 miesięcy i 15 dni pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów wskazanego rozporządzenia.

Przeprowadzone postępowanie, w tym dowody z dokumentów wykazało, że R. P. spełnia niezbędne przesłanki warunkujące przyznanie mu prawa do spornego świadczenia.

Mając na względzie powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

SSO Paulina Kuźma

D.J.